

1939, el final de la guerra: repressió, presos i exiliats

Com és ben conegut, amb la retirada de Catalunya, l'exèrcit i molts civils republicans (prop de mig milió de persones) van ser internats en camps de concentració situats a la Catalunya nord i a d'altres indrets al sud de França.

El tracte que van rebre per part de les autoritats franceses va ser dur, endemés el clima en els mesos de gener i febrer en els camps era hostil, i molts malalts i ferits hi van morir.

Segurament el govern francès no va preveure el volum de refugiats que hi va arribar, i molts catalans del nord i algunes organitzacions internacionals van mirar d'ajudar-los, però amb les excepcions dels polítics dels diversos governs (n'hi havia tres: el central, el basc i el català), del partit comunista, dels militars d'alta graduació, dones i criatures, la resta, que era la gran majoria, ho va passar molt malament.

A molts soldats se'ls va donar a escollir entre retornar a l'Espanya de Franco o allistar-se en unitats militars disciplinàries franceses. Pràcticament tots els que tenien família i consideraven no haver comès delictes polítics van optar per tornar-ne.

Un cop tornada a passar la frontera, se'ls va destinar a presons i camps de concentració, on es demanaven informes per si tenien causes pendents i quan obtenien els avals per part de les noves autoritats franquistes, o més freqüentment per part d'eclesiàstics i familiars de drete, podien retornar a casa seva o eren desterrats durant uns anys, si es considerava que havien pertangut a partits o sindicats d'esquerres, tot i que no haguessin comès delictes.

A les fotos que van de la 146 a la 149 tenim uns exemples de la petició dels avals.

Sovint les missives venien d'algun dels nombrosos camps de concentració de la península on els republicans havien estat internats a

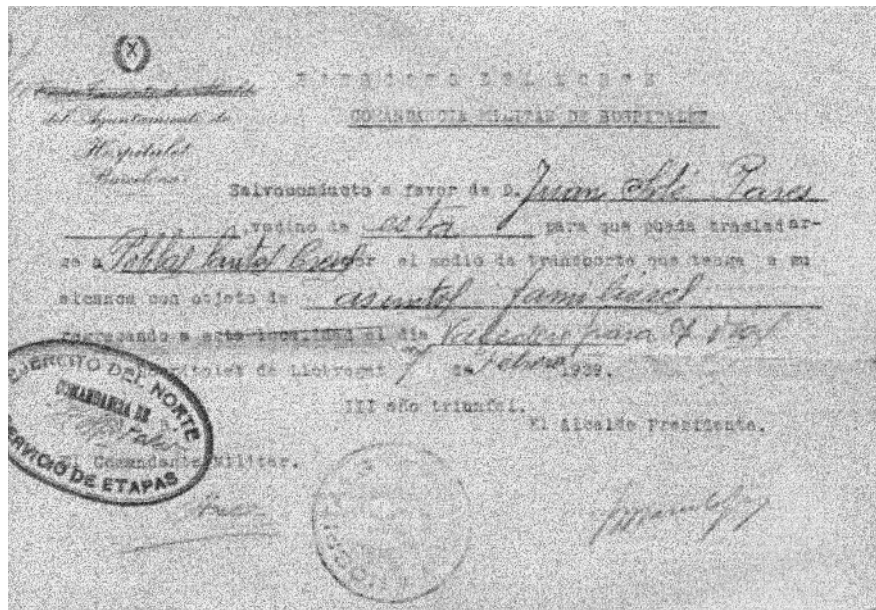

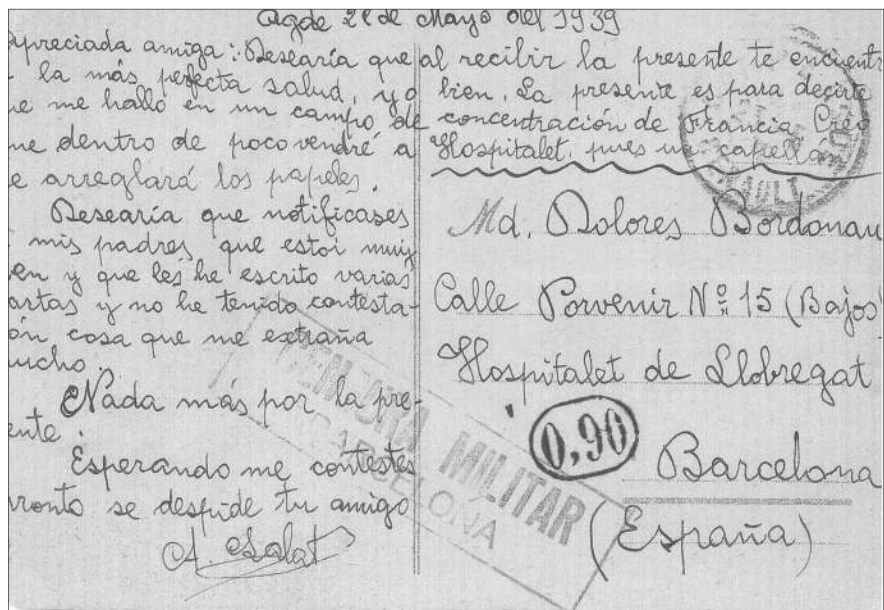
Foto 145. Salconduit per a desplaçament, datat el febrer de 1939.

mesura que queien en mans dels nacionalistes espanyols. En alguns casos es redimien les condemnes fent treballs forçats, com en la construcció del Valle de los Caídos, reconstrucció de zones devastades i feines que requerien de mà d'obra barata: un règim que podríem considerar de semiesclavatge. A l'Arxiu Municipal es troben alguns mecanoscrits de Bilbao i Burgos on hi havia treballadors originaris de l'Hospitalet que feien la seva feina a les drassanes de Sestao i en indústries militaritzades. En aquests documents es detallen les condicions econòmiques (sempre per sota de les percepcions dels soldats "nacionals") i el règim de treball a què estaven sotmesos.

D'altra banda, el control polític i social exercit per les autoritats vencedores era total. En tenim dos escrits prou il·lustratius. L'un és un salconduit, (Foto 145) quan l'Hospitalet ja era ocupat (tot i que no havia acabat la guerra), per poder desplaçar-se fora del territori municipal, i l'altre és una carta d'una senyora presumptament benes-

tant (amb botiga) i com a mínim, apolítica. La carta, amb una cal·ligrafia curosa, està adreçada a l'alcalde franquista, expressa el seu disgust no tant perquè se li ha requisat roba de llit, ans per figurar en una llista de persones "que durante la dominación roja habían ostentado cargos en el Ayuntamiento o figurado como dirigentes de otras actividades". Amb una refinada argumentació, demana se l'esborri de la llista per poder-se incorporar sense reserves al "movimiento salvador". (Fotos 150 i 151)

Fotos 146 i 147. Postal tramesa des d'un camp de concentració francès per part d'un exiliat tot demanant els avals per poder tornar a casa seva.

AMHL_901- 004-1939

1939: el final de la guerra: repressió, presos i exiliats (143

Juanita estoy en Bilbao.
 si no me has mandado dinero
 no me lo mandes. Estoy bien.
 Prepara un aval de dos personas
 que me avalen y que me
 garanticen, con el sello de
 balanza y la firma del Al-
 calde. Y ya me lo mandaras
 cuando yo te lo pida.
 con mi buena conducta creo que
 dentro de pocos meses estare
 otra vez a tu lado. De momento
 lo que puedes hacer es mandarme
 una tarjeta aqui. Por si
 todavía estoy y si se puede es
 igual otro dia sera. Recuerdos
 a todos abrazos a mis papás.
 besitos al menito que estoy loco
 por verte y tu recibe el amor de
 este que te quiere. Juanita
 'Arriba España'

Fotos 148 i 149. Carta enviada des de Guetxo (Biscaia) per un condemnat a treballs forçats, a la seva esposa, a l'Hospitalet, l'any 1939.

III^{er} año triunfal.

Hospitalet 18 Febrero 1937.

Excmo. Sr. Alcalde de Hospitalet.

Hace tres o cuatro días vinieron a mi casa en mi nombre a buscar un equipo de cama, compuesta de un colchón, 4 sábanas y dos mantas que fue entregado sin ningún reparo ni disgusto; Ahora bien, tuve ocasión de ver la lista de las casas donde iban o habían ido a buscar equipos semejantes y me da cuenta que muchos de ellos eran de personas que durante la dominación roja habían ostentado cargos en el Ayuntamiento o figurado como dirigentes de otras actividades y como el nombre de mi casa no estaba en la lista hecha a máquina, he de suponer que al venir a buscar dicho equipo fue debido a una mala interpretación, pues durante el tiempo que vivimos en Hospitalet (en Argosó hácia seis años) no hemos figurado en ninguna actividad política y solamente nos hemos dedicado a nuestro trabajo y a servir bien a nuestra

cientista, la majoria de la qual no veia que
pudran dar ninguna guisa de esta mi casa
Unilateral actuación durante la actuación
dominación roja, tuvo que adaptarse a las cir-
cunstancias y ocasiones que se nos hacían y de
nuestra actuación antes de la guerra pueden
darle referencias en primer lugar su distinguida
esposa, Doña Josefa Vda. Oliveras, Doña Pilar de Es-
paña, Doña Concha, Doña Ana y otras muchas
personas.

Si no confiara en la justicia del Caudillo
Franco y mejera lo que de ella decían los ma-
nistras no escribiría la presente, pero como es-
toy convencida de la grandesa del movimien-
to salvador y quisiera incorporarme a él sin
reservas, me he atrevido a molestar su atención
para exponerle lo que antecede en la confianza
de que será borrado mi nombre de la lista de
referencia.

Dios guarde a Vd. muchos años para el bien de
España.

Atentamente, le saluda
Dña. G. de Rubalcaba

s/c Laureano Prió S.

**Fotos 150 i 151. Lletra adreçada al nou alcalde franquista per una veïna a qui no l'amoïna la requisa de roba de què ha estat objecte, ans figu-
rar en una llista amb persones considerades contràries al nou règim. Noteu l'acurada redacció i la insinuació que si no se l'esborra de la
llista, no podria incorporar-se al "movimiento salvador... sin reservas".**